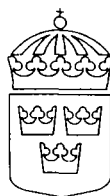

Regeringens proposition

1992/93:164

om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.

Prop.
1992/93:164

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Chefen för Utrikesdepartementet har varit föredragande vid regeringssammanträdet.

Stockholm den 18 februari 1993

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Margaretha af Ugglas

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen beslutar att godkänna ett mellan Sverige och Norge träffat avtal, som innebär att 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m. upphör att gälla.

Konventionen stadgar en cirka 30 km bred neutral zon mellan rikena längs den södra gränslinjen, inom vilken zon inga befästningar eller militära anläggningar får förekomma. Konventionen har i dag förlorat sin betydelse. Några skäl att behålla konventionen föreligger därför inte.

Regeringens proposition om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.

Prop. 1992/93:164

1 Bakgrund

Inför unionsupplösningen mellan Sverige och Norge år 1905 var situationen tidvis spänd mellan länderna. Båda sidorna hade en vilja att lösa frågan på fredlig väg men räknade ändå med en risk för militära ingripanden. I Norge var man oroad över de överlägsna svenska truppstyrkorna, i Sverige riktades uppmärksamheten främst mot de många norska befästningarna i den södra delen av gränsområdet.

Detta är bakgrunden till att Sverige och Norge i samband med unionsupplösningen undertecknade en konvention, som proklamerade en demilitariserad zon längs gränsen. Konventionens artikel 1 stipulerar att zonen inte av någon av parterna får användas för krigsoperationer eller som utgångspunkt för sådana. Inte heller får väpnad militär styrka stationeras inom området. Dessutom stadgas ett förbud mot att bibehålla eller anlägga befästningar, krigshamnar eller militära förråd inom den neutrala zonen.

Norge tilläts emellertid behålla tre anläggningar, nämligen de gamla befästningsverken vid Fredrikssten, Gyldenlöve och Overbjerget. Dessa fick dock inte underhållas i fortifikatoriskt syfte.

Konventionen fogas till denna proposition som *bilaga 1*.

Den neutrala zonen utgörs av ett cirka 30 km brett område, beskrivet i konventionens artikel 1, vilket sträcker sig på ömse sidor om riksgränsen från västkustens båda öar Nordkoster respektive Kirkön till de två punkter där Klarälvens högra strand respektive Ulvån skär 61:a breddgraden.

Zonen omfattar allt landterritorium och det sjöterritorium som inte utgör delar av vad som i konventionen benämns "själva havet". Befästningar, krigshamnar och militära förråd får inte finnas inom zonen. Det är förbjudet för båda stater att inom zonen företa krigshandlingar eller att begagna den som bas för dylika samt att låta väpnade styrkor uppehålla sig där. Förbuden gäller inte, om båda stater befinner sig i krig mot en gemensam fiende eller om ena staten befinner sig i krig med tredje makt. I sistnämnda fall får zonen utnyttjas för militära ändamål av såväl den krigförande staten, som av den andra staten. Åtgärder för att skydda neutraliteten får således i detta fall vidtas inom zonen.

Konventionen kan enligt sin artikel 9 inte sägas upp ensidigt. Norges utrikesminister aktualiserade vid ett besök i Stockholm i maj 1992 frågan om ett upphävande av konventionen. Vid överläggningar mellan ländernas utrikesministrar enades man om ett upphävande. Ett avtal av denna innebörd har därför träffats den 27 januari 1993. Avtalets text finns i *bilaga 2*.

Regeringens förslag: Avtalet av den 27 januari 1993 om upphävande av konventionen mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m. godkänns.

Skälen för regeringens förslag: Militärstrategiskt sett är den neutrala zonen betydelse numera liten och zonen har under senare årtionden fått en alltmer undanskymd plats i utrikes- och försvarspolitiska sammanhang. I dag är konventionen att betrakta som obsolet. Då den neutrala zonen förlorat sin betydelse som fredsgaranti mellan Sverige och Norge, talar övervägande skäl för att 1905 års konvention upphävs. Överbefälhavaren har tillstyrkt att konventionen upphävs.

3 Ärendet till riksdagen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner avtalet om upphävande av konventionen mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 februari 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Könberg, Lundgren, Unkel, P. Westerberg, Ask

Statsrådet af Ugglas anmäler fråga om avlämnande av proposition om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.

Regeringen beslutar att genom proposition lämna förslag till riksdagen om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m. i enlighet med bilagan till detta protokoll.

Ur protokollet:

Maud Melin

Konvention
mellan Sverige och Norge
angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.;

afslutad i Stockholm den 26 oktober 1905.

Herr greve Axel Fredrik Claesson Wachtmeister, Sveriges befullmäktigade, och herr Thor von Ditten, Norges befullmäktigade,

hvilka sammanträdt i ändamål att öfverföra till formlig konvention det förslag till öfverenskommelse angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m., som godkänts af svenska Riksdagen den 13 oktober 1905 och af norska Stortinget den 9 oktober 1905, och hvilka blifvit behörigen bemyndigade därtill, hafva utan förbehåll om ratifikation undertecknat följande artiklar:

Artikel 1.

Till betryggande af ett fredligt förhållande mellan de båda rikena upprättas på bägge sidor om gränsen mellan dem ett område ("neutral zon"), som skall njuta fördelarna af en beständig neutralitet.

Denna zon begränsas sålunda:

på svensk sida af en gränslinje, som går i räta linjer från Nordkosters norra udden öfver södra udden på norra Långö, sjön Färingens nordöstra ända, Lursjöns nordöstra ända, Kynne älfs utlopp i Södra Bullaren, Södra Kornsjöns sydöstra ända, södra ändan af Stora Le, Ögnesjöns västra ända, Lysedstjärns södra ända, Svalsjöns södra ända, Nässjöns södra ända, Bysjöns södra ända, sjön Kymmens nordvästra ända, Grunnsjöns nordvästra ända, Kläggens nordvästra ända, Mangens norra ända, Bredsjöns västra ända till den punkt, där Klarälvens högra strand skär sextioförsta (61) breddgraden;

på norsk sida af en gränslinje, som går i rät linje öfver Kirkön, tangerande Singleöns nordvästra spets, till Ingedals kyrka och vidare i räta linjer öfver Rokke kyrka, udden på norra sidan af Fredrikshalds-vattendragets utlopp i Femsjön, utloppet i Femsjöns nordöstliga hörn af bäcken, som rinner förbi gården Röd, östra ändan af Klosa tjärn, östra ändan af Grefslivand (norr om Hærland kyrka), udden i Ögderensjön sydväst om Kråktorpe, sundet mellan Mjermen och Gåsefjorden, Eidsdammen, sydvästra ändan af Dyrerud tjärn (i norra ändan af Liermosen), Urskog kyrka, södra ändan af Holm tjärn, Digersjöns södra hörn, norra ändan af Skasensjön, östra ändan af Norra Flögsjön till den punkt, där Ulvån skär sextioförsta (61) breddgraden.

I zonen inbegripas de öar, holmar och skär, men icke de delar af själfva hafvet med dess vikar, som falla inom zonens gränslinjer.

Den neutrala zonen skall vara fullkomligt fredlyst. Den må därför ej något af rikena begagnas till krigsoperationer eller till stödje- eller utgångspunkt för sådana, liksom ej heller inom zonen må stationeras (undantag: artikel 6) eller samlas någon väpnad militär styrka, med undantag af hvad som kan vara nödvändigt för upprätthållande af allmän ordning eller till bistånd vid olyckstillfällen. Om i något af rikena är eller varder anlagd järnväg, som skär någon del af rikets zonområde hufvudsakligen i dess längdriktning,

skola dessa bestämmelser icke utgöra hinder emot, att sådan järnväg användes till militär genomgångstransport. Bestämmelserna skola ej heller utgöra hinder emot, att de inom ett rikes zonområde boende, till krigsmakten hörande personer samlas där för att utan dröjsmål föras utom zonen.

Befästningar, krigshamnar samt för här eller flotta bestämda förråd må icke bibehållas eller nya sådana anläggas inom den neutrala zonen.

Förestående bestämmelser skola likväl icke gälla för det fall, att rikena bistå hvarandra under ett krig mot en gemensam fiende; ej heller äro de, då ettdera riket invecklas i krig med en tredje makt, förbindande för detta rike i afscende å den del af zonen, som faller inom dess område, eller för det andra riket i afscende å dess zonområde, såvidt angår häfdande af rikets neutralitet.

Artikel 2.

Till följd af förestående bestämmelser skola de befästningar, som nu finnas inom den ofvan fastställda neutrala zonen, nedläggas, nämligen de norska befästningsgrupperna Fredrikssten med Gyldenlöve, Overbjerget, Veden och Hjelmkollen, Örje med Kroksund samt Urskog (Dingsrud).

Artikel 3.

De i artikel 2 afsedda befästningar skola göras oanvändbara såsom sådana; de gamla fästningsverken vid Fredrikssten samt vid fortet Gyldenlöve och Overbjerget skola dock bibehållas, men må icke underhållas i fortifikatoriskt syfte.

Rörande i senare tid tillkomna anordningar å sistnämnda trenne befästningar samt rörande de åtgärder, som skola vidtagas med öfriga befästningar, intagas närmare bestämmelser i ett separataftal, hvilket skall äga samma kraft, som denna öfverenskommelse.

Artikel 4.

De i artikel 3 afsedda åtgärder skola vara fullbordade senast åtta månader, efter det denna öfverenskommelse trädte i kraft.

Artikel 5.

Kontrollen öfver, att de i artikel 3 afsedda åtgärder blifvit behörigen verkställda, skall utöfvas af en kommission, bestående af tre officerare af utländsk (hvarken svensk eller norsk) nationalitet, af hvilka hvardera riket väljer en och den tredje utses af de två sålunda valde eller, i händelse dessa ej kunna ena sig, af det schweiziska Förbundsradets president.

Närmare bestämmelser rörande denna kontroll intagas i ofvannämnda separataftal.

Artikel 6.

Fredrikssten må fortfarande vara förlägningsplats för vederbörande distrikts-kommando samt garnisonsort för underbefälsskolan för de under

nämnda distrikts-kommando sorterande afdelningar, allt i hufvudsakligen samma omfattning, som före anläggandet af de nya befästningarna.

Prop. 1992/93:164
Bilaga 1

Artikel 7.

Kongsvingers befästningsgrupp må icke utvidgas, vare sig med afseende å anläggningar, bestyckning eller besättning, hvilken sistnämnda hittills icke öfverstigit trehundra (300) man. Till besättning räknas icke det till årliga öfningar inkallade manskap. I följd af förestående bestämmelse må nya befästningar icke anläggas inom ett afstånd af tio (10) kilometer från Kongsvingers gamla fästning.

Artikel 8.

Twister angående tolkningen eller tillämpningen af denna öfverenskommelse skola, där de ej kunnat lösas genom direkta diplomatiska underhandlingar, med det undantag, som följer af artikel 5, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre ledamöter, af hvilka hvartera riket väljer en och den tredje utses af de två sålunda valde eller, i händelse dessa ej kunna ena sig om valet, af schweiziska Förbundsradets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af artikel 32 i Haagkonventionen den 29 juli 1899. Ingen af skiljedomarne må vara undersåte i något af rikena eller bosatt inom någotdera rikets område, och ej heller vara intresserad i de frågor, som utgöra föremål för skiljedomen.

I brist af annat aftal bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

Artikel 9.

Denna öfverenskommelse träder genast i kraft. Den kan icke ensidigt uppsägas.

Som skedde i två exemplar i Stockholm den 26 oktober 1905.

F. CL:son Wachtmeister.
(L.S.)

v. Ditten.
(L.S.)

(Utrikesdepartementet.)

Avtal

mellan Konungariket Sverige och
Konungariket Norge
om upphävande av konventionen
den 26 oktober 1905 angående
neutral zon, befästningars
nedläggande m.m.

Konungariket Sverige och Konungariket Norge,

som den 26 oktober 1905 ingått Konventionen angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.,

som erinrar om att Konventionen fastställer en neutral zon längs riksgränsen söder om sextioförsta breddgraden, omfattande ett område som sträcker sig omkring 15 kilometer på var sida om riksgränsen,

som är eniga om att Konventionen i dag har förlorat sin betydelse,

har kommit överens om följande:

Artikel 1

Konventionen mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m., undertecknad i Stockholm den 26 oktober 1905, med tillhörande separatavtal samma dag, skall upphöra att gälla då detta avtal träder i kraft.

Artikel 2

Avtalet träder i kraft den dag då parterna har underrättat varandra om att deras respektive konstitutionella krav för ikraftträdandet av detta avtal har uppfyllts.

Upprättat i Stockholm den 27 januari 1993 i två exemplar på svenska och norska språken. Båda texterna har samma giltighet.

För Konungariket Sverige
Margaretha af Ugglas

För Konungariket Norge
Thorvald Stoltenberg

Avtale

mellom Kongeriket Sverige og
Kongeriket Norge
om opphevelse av konvensjonen
av 26. oktober 1905 angående
nøytral sone, befestningers
nedleggelse m.m.

Kongeriket Sverige og Kongeriket Norge,

som 26. oktober 1905 ingikk Konvensjonen angående nøytral sone, befestningers nedleggelse m.m.,

som minner om at Konvensjonen oppretter en nøytral sone langs riksgrensen sør for den sekstiførste breddegrad omfattende et område som strekker seg omkring 15 kilometer på hver side av riksgrensen,

som er enige om at Konvensjonen i dag har mistet sin betydning,

har kommet overens om følgende:

Artikkel 1

Konvensjonen mellom Sverige og Norge angående nøytral sone, befestningers nedleggelse m.m., undertegnet i Stockholm 26. oktober 1905, med tilhørende separatavtale av samme dato, skal opphøre å gjelde når denne avtale trer i kraft.

Artikkel 2

Avtalen trer i kraft den dag partene har underrettet hverandre om at deres respektive konstitusjonelle krav for ikrafttreddelsen av denne avtale er oppfylt.

Utfærdiget i Stockholm den 27 januar 1993 i to eksemplarer på svensk og norsk. Begge tekster har samme gyldighet.

För Kongeriket Sverige
Margaretha af Ugglas

För Kongeriket Norge
Thorvald Stoltenberg